

Riktlinjer och standarder för fysisk tillgänglighet – tillgängliga och användbara miljöer version 3.2 2023, SFSS 2023-03379

Gäller från 1 november 2023

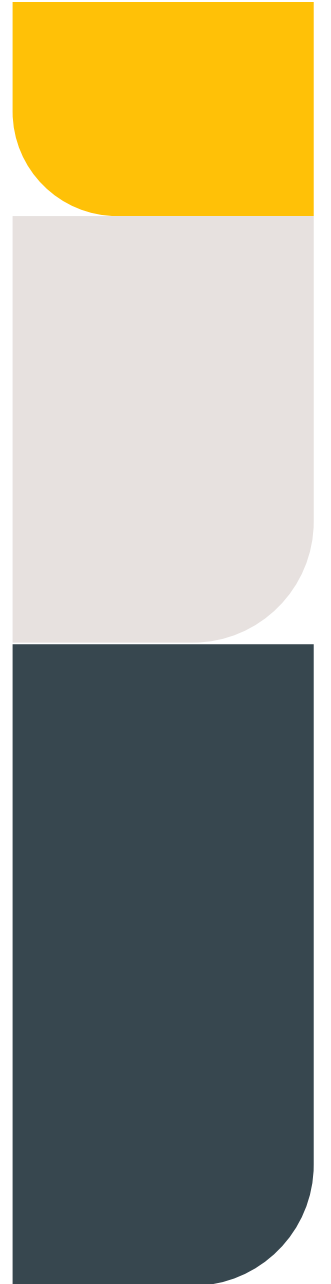
Bakgrund

- Första version 2002 (revideringar 2009/2010, 2015 samt 2018)
- Bred samverkan med kommuner i Västra Götaland, statliga myndigheter och regionalt samråd funktionshinder
- Kulturnämndens "Riktlinjer för tillgänglighet till kultur" fördes in 2015
- Riktlinjerna ligger till grund för TD - Tillgänglighetsdatabasen

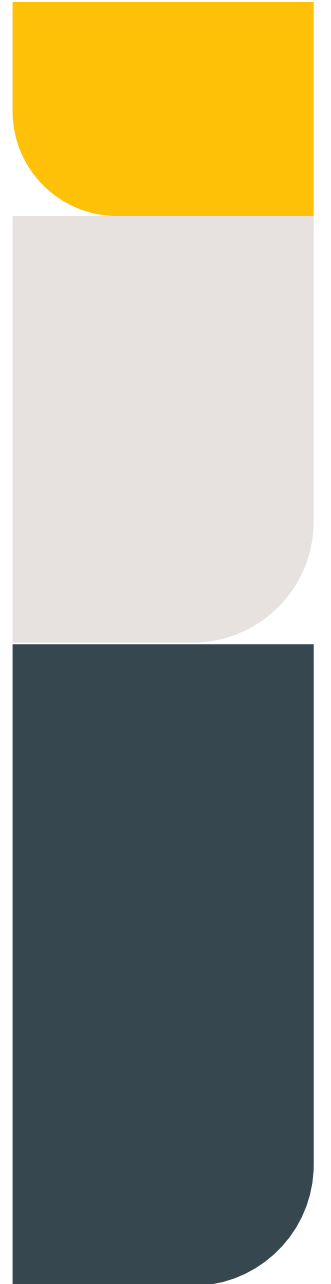
Riktlinjerna gäller:

- ny-, om- och tillbyggnad av lokaler dit allmänheten har tillträde
- nyförhyrning (som förhandlingsunderlag)
- tomter som tas i anspråk för bebyggelse
- nyanläggning på allmänna platser
- åtgärder av enkelt avhjälpna hinder i befintliga lokaler dit allmänheten har tillträde och på befintliga allmänna platser
- arbetslokal
- upphandling

Riktlinjerna är indelade i standarder

- Standarderna anger ett sätt att uppfylla funktionskraven utifrån lagkrav och verksamhetens förutsättningar sammanvägt med de behov och rättigheter som personer med olika funktionsnedsättningar redovisar.
- Grön standard: Tillgängligt för nästan alla
  - Gäller vid ny-, om- och tillbyggnad. Anger Västra Götalandsregionens sammanvägda tolkning av nivå för att uppnå tillgänglig och användbar miljö
- Gul standard: Tillgängligt för några men inte för alla
  - Gäller vid befintlig byggnad dock ska grön standard eftersträvas. Anger miniminivå på tillgänglighet och användbarhet.

Tidigare riktlinjerna i pdf

Tillgängliga och användbara miljöer

Riktlinjer och standarder för fysisk tillgänglighet

Version 3.1 - 2018

Förtydligad 2021-01-20

Diarienummer: FAST 2017-00926

I samverkan med funktionshindersrörelsen i Västra Götaland och dessa kommunalförbund:

Innehåll

Inledning.....	7
Varför behövs riktlinjer för tillgänglighet och användbarhet?	7
Gemensamma riktlinjer och standarder	7
Beskrivning av riktlinjer och standarder	8
Ansvariga för tillgängligheten och användbarheten	8
När ska riktlinjer och standarder användas?.....	8
Definition av tillgänglighet	9
Utgångspunkterna för definitionen av tillgänglighet	10
Vägledande exempel.....	11
Frängänglighet	12
Läsanvisning	13
1 Angöringsplatser samt parkeringsplatser för personer med svårt att röra sig, med innehav av parkeringstillstånd.....	15
2 Gångvägar mellan angöringsplatser parkeringar, och entréer.....	21
3 Dörrar och öppningar till och i byggnader.....	29
4 Tillgängliga och användbara toaletter och övriga toaletter.....	39
5 Hissar.....	49
6 Trappor.....	61
7 Ramper.....	65
8 Inomhusmiljö	71
9 Kapprum.....	83
10 Konferensrum, samlingslokaler, lektionssalar, åskådarlåktare	85
11 Restauranger, matsalar, kaféer.....	89
12 Uteplatser, balkonger.....	91
13 Utemiljö	93
14 Omklädningsrum	95
15 Duschrum	99
16 Bassänger	103
17 Rum för undersökning, behandling och vård	107
18 Boenderum.....	111
19 Lokaler för hushållsarbete inom boende, rehabilitering samt patientkök	117
20 Bibliotekslokal.....	123
21 Skyttinformation - utformning och placering.....	133
22 Automater och utrustning.....	141
23 Arbetsplats	149
24 Utställningar	155
25 Scenkonst.....	163
26 Lekplats	169

2

Gångvägar mellan angöringsplatser parkeringar, och entréer

RIKTLINJE: Personer med olika funktionsnedsättningar ska lätt kunna orientera sig samt enkelt, självständigt och utan fara ta sig fram till entrén.

TILLHÖRANDE KAPITEL: För Gångvägar mellan angöringsplatser, parkeringar, och entréer gäller också **Kapitel 5. (Hissar)**, **Kapitel 6. (Trappor)** och **Kapitel 7. (Ramper)**.

Övergångsställen och gångpassager s. 26

Allmänt

SYFTE	GRÖN STANDARD	GUL STANDARD	ROD STANDARD
<p>2.1 Tydlig utformning av skyltar se kapitel 21. Skyttinformation - utformning och placering.</p>	<p>Tydlig utformning av skyltning/miljö anger riktning mot huvudentré och eventuell annan entré tillgänglig för personer med funktionsnedsättningar.</p> <p>Referens 2, 3, 4 §</p>	<p>Grön standard gäller.</p>	
<p>2.2 Personer med svårt att se eller bearbeta, tolka och förmedla information kan behöva ledstråk. Personer som är blinda följer ledsträket med sin teknikkäpp. Exempel på konstgjorda ledstråk kan handla om att material av avvikande ljushet och struktur fälls in i markbeläggningen. Exempel på naturligt ledstråk är kamsten, rieke, fasad eller gräskant.</p> <p>I stadsmiljö bör ledstråk byggas upp i logiska nät med särskilda markeringar till strategiska målpunkter. Hållplatser på sjukhusområde har ledstråk.</p>	<p>Ledstråk på gångvägar till entréer från angöringsplatser är visuella och taktila. Ledstråken är sammanhängande och kan bestå av naturliga och kompletterande konstgjorda ledstråk. Konstgjorda ledstråk har ljusetskontrast (minst 0,40 enligt NCS) och avvikande struktur gentemot omgivningen.</p> <p>Referens 2, 3, 4 §</p>	<p>Grön standard gäller</p>	

Uppdraget

- Kontroll av aktuellt stöd för standarderna i lag, föreskrifter, SS- och EN-standarder, förordningar samt rätta till eventuella felaktigheter
- Överföring av de befintliga riktlinjerna och standarderna ifrån pdf-format till webbaserat gränssnitt integrerat i TD
- Möjliggöra kvalitetssäker versionshantering (förändringar slår igenom direkt) genom data på ett ställe
- Möjliggöra versionsbaserad uppföljning av riktlinjerna med TD:s rapportverktyg

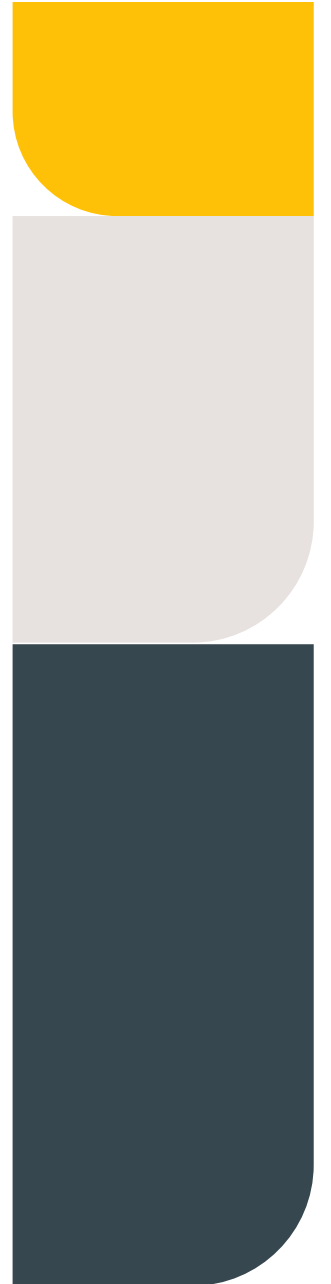
Genomförandet 2022 - 2023

- Förstudie med intervjuer dels inför start och dels förankring av förslag till nytt webbaserat gränssnitt
  - 23 personer internt (Ledningsstöd Ekonomi/kvalité, Områdena fastighetsförvaltning, projekt, drift och service, Enhet säkerhet och Skyltenheten)
  - 5 personer externt (Lokalförsörjningsförvaltningen Borås Stad, Regionfastigheter Region Skåne samt arkitekt och certifierad sakkunnig i tillgänglighet)

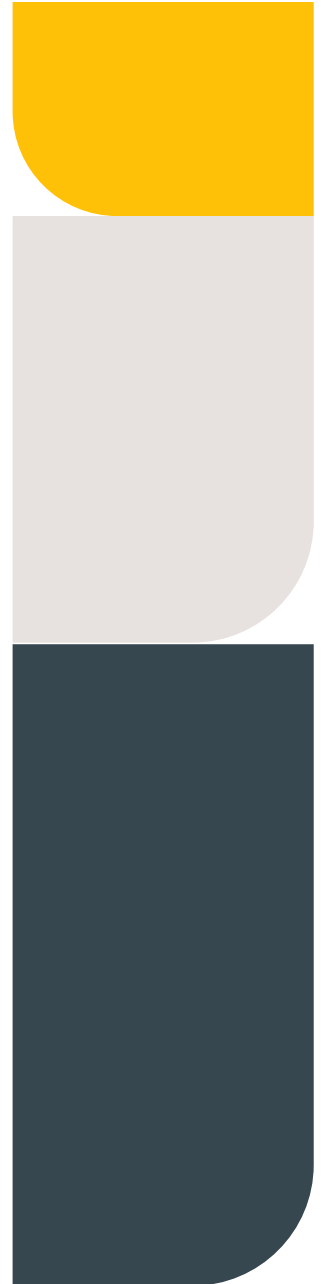
Genomförande 2022 - 2023

- Samverkan har skett med
  - avdelning Hållbarhet, Koncernkontoret gällande kapitel Automater och utrustning
  - Förvaltningen för kulturutveckling och förankring med Avdelningen kultur och demokrati
- Dialoger med Samråd funktionshinder
- Dokumentation av justeringar efter uppdatering och överföring till webbaserat gränssnitt
- Kontroll av uppdateringen är gjord av arkitekt och certifierad sakkunnig i tillgänglighet

Sammanfattning av resultatet

- Översynen har visat att alla standarder i riktlinjerna har stöd i aktuell lagstiftning, konventioner, förordningar, föreskrifter, SS- och EN-standarder.
- Överföring är gjord av de befintliga riktlinjerna och standarderna från pdf-format till webbaserat gränssnitt integrerat i TD, versionshantering möjlig samt uppföljning.
- Sakinnehållet har inte förändrats förutom där ny lagstiftning och nya standarder trätt i kraft sedan förra uppdateringen. Formatet har dock anpassats till nytt webbaserat gränssnitt och är tillämbart i mobilläge.
- Riktlinjerna och standarderna för fysisk tillgänglighet nås via en egen domän, som också innefattar en samlings sida med kunskapsstöd.

Tillgängliga och användbara miljöer

Enligt konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning har alla rätt att leva ett självständigt liv och delta i samhället på lika villkor. Funktionshinderspolitiken handlar om att skapa ett samhälle med full delaktighet och att uppnå jämlikhet i levnadsvillkor för personer med funktionsnedsättning.

Åtgärder och uppföljning

För att verifiera uppfyllnad av "Riktlinjer och standarder för fysisk tillgänglighet - tillgängliga och användbara miljöer version 3.2 2023" inom Västra Götalandsregionen inventeras fastigheter och verksamheter. Återkoppling på åtgärder och prioritering av potentiella EAH (enkelt avhjälpta hinder) samt uppföljning möjliggörs via TD-uppföljningsrapport.

Åtgärder och uppföljning

Agenda 2030

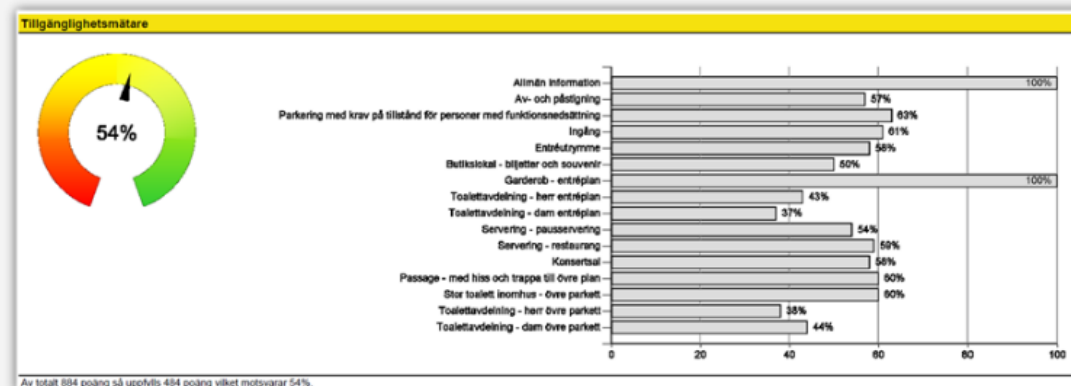
Åtgärder och uppföljning

De webbaserade "Riktlinjer och standarder för fysisk tillgänglighet - tillgängliga och användbara miljöer version 3.2 2023" anger vad som ska uppfyllas av de fastigheter och verksamheter som Västra Götalandsregionen äger, finansierar, upphandlar och har avtal med.

För att verifiera uppfyllnad av grön respektive gul standard av fastigheter och verksamheter sker inventering i [TD \(Tillgänglighetsdatabasen\)](#). Via TD-uppföljningsrapport analyseras om och hur åtgärder ska hanteras av sakkunnig i tillgänglighet. Speciella skäl kan finnas för att ansöka om avsteg. Fastighetsägare och verksamhet får en återkoppling på åtgärder med prioritering av potentiella EAH (enkelt avhjälpta hinder). I samband med utskick av TD-uppföljningsrapport medföljer kompetenshöjande material. Uppföljning sker efter genomförda åtgärder.

Exempel på Tillgänglighetsmätare

Utdrag som visar verifierad uppfyllnad av grön standard på helheten.

Kapitel

1. Angörings- och parkeringsplatser
2. Gångvägar mellan angöringsplatser, parkeringar och entréer
3. Dörrar och öppningar till och i byggnader
4. Tillgängliga och användbara toaletter och övriga toaletter
5. Hissar
6. Trappor
7. Ramper
8. Inomhusmiljö
9. Kapprum
10. Konferensrum, samlingslokaler, lektionssalar, åskådarläktare
11. Restauranger, matsalar och kaféer
12. Uteplatser, balkonger
13. Utemiljö
14. Omklädningsrum
15. Duschrum
16. Bassänger
17. Rum för undersökning, behandling och vård
18. Boenderum
19. Lokaler för hushållsarbete
20. Bibliotekslokal
21. Skyttinformation - utformning och placering
22. Automater och utrustning
23. Arbetsplatsens utformning

Riktlinjer och standarder för fysisk tillgänglighet

- tillgängliga och användbara miljöer version 3.2 2023

Tillgängliga och användbara miljöer för fysisk tillgänglighet kräver ett ansvarstagande av både fastighetsägaren och verksamhetsansvarig.

Riktlinjer och standarder gäller

- ny-, om- och tillbyggnad av lokaler dit allmänheten har tillträde
- nyförhyring (som förhandlingsunderlag)
- tomter som tas i anspråk för bebyggelse
- nyanläggning på allmänna platser
- åtgärder av enkelt avhjälpna hinder i befintliga lokaler dit allmänheten har tillträde och på befintliga allmänna platser
- arbetslokal
- upphandling

Västra Götalandsregionens definition av tillgänglighet och användbarhet

Definitionen av tillgängligheten och användbarheten anges dels som riktlinje, dels som standard. Västra Götalandsregionen har tillsammans med de parter som ingått i arbetet tolkat lagen vilket är en förutsättning för att den ska vara tillämpbar. Grön och Gul standard definieras utifrån Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, lagstiftning, förordningar, föreskrifter, allmänna råd, SS- och EN- standarder samt erfarenhetsbaserad kunskap. I vissa fall har nivån behövt vägas mot ekonomiska och praktiska faktorer. Allt arbete har skett i konsensus och bekräftats politiskt.

LAGKRAV

- Svensk bygglagstiftning (PBL och PBF)
- SS- och EN- standarder
- Arbetsplatsens utformning (AFS)

ERFARENHETER

- Miljöns användbarhet i sin helhet
- Rimlighet mellan behov, rättigheter och kostnader
- Sammanvägning av verksamheternas förutsättningar samt användarnas behov och rättigheter.

Riktlinjen

Anger huvuddragen i funktionen och ska ge en förståelse för vad som ska uppfyllas. Riktlinjen är därmed mer beständig än standarden, och behöver därför inte uppdateras lika ofta. Riktlinjen kan uppfyllas på annat sätt än standarderna anger, om det leder till motsvarande användbarhet och tillgänglighet.

Standarden

Anger ett sätt att uppfylla funktionskraven utifrån lagkrav och verksamhetens förutsättningar sammanvägt med de behov och rättigheter som personer med olika

[← Tillbaka till alla kapitel](#)

4. Tillgängliga och användbara toaletter och övriga toaletter

- > RWC
- > RWC+
- > WC

Start / 4. Tillgängliga och användbara toaletter och övriga toaletter

4. Tillgängliga och användbara toaletter och övriga toaletter

RIKTLINJE: Personer med olika funktionsnedsättningar ska självständigt och med bibehållen integritet kunna använda toalettens samtliga funktioner på ett tryggt och säkert sätt.

Se även:

[Kapitel 3 - Dörrar och öppningar till och i byggnader](#)

[Kapitel 8 - Inomhusmiljö](#)

[Kapitel 21 - Skyltinformation - utformning och placering](#)

Skisser:

[Skiss 4 exempel på utformning av RWC](#)

[Skiss 5 exempel på utformning av RWC+](#)

[Skiss 6 exempel på utformning av WC](#)

[← Tillbaka till alla kapitel](#)

4. Tillgängliga och användbara toaletter och övriga toaletter

[> RWC](#)[v RWC+](#)[☰ Tillgänglig och användbar toalett](#)[☰ Rumsutrymme](#)[☰ Toalettstol och armstöd](#)[☰ Tvättställ och utrustning](#)[☰ Höj- och sänkbar brits](#)[☰ Personlyft](#)[☰ Säkerhets- och nödlarm](#)[☰ Brand och säkerhet](#)[> WC](#)

Syfte

Personer med svårt att röra sig eller som sitter i rullstol:

- kan ofta ha svårt att sätta sig och resa sig och behöver en hög toalettstol.
- kan behöva plats för att flytta sig över till toalettstolen genom att rullstolen backas in bredvid toalettstolen. Hjulen och eventuell väska bakom ryggstödet kräver utrymme baktill liksom en eventuell medhjälpare.
- har möjlighet att kunna hänga upp sin jacka om minst en klädkrok sitter lågt. Är kroken placerad för nära ett hörn tar fotplattor emot och personen når inte.

Personer med svårt att se:

- har lättare att hitta föremål som har ljushetskontrast mot bakgrunden.

Personer med svårt att bearbeta, tolka och förmedla information:

- har lättare att hitta föremål som har ljushetskontrast mot bakgrunden.

Stäng

[Startsida](#)[Riktlinjer och standarder för fysisk tillgänglighet](#)[← Tillbaka till alla kapitel](#)

4. Tillgängliga och användbara toaletter och övriga toaletter

[> RWC](#)[v RWC+](#)[☰ Tillgänglig och användbar toalett](#)[☰ Rumsutrymme](#)[☰ Toalettstol och armstöd](#)[☰ Tvättställ och utrustning](#)[☰ Höj- och sänkbar brits](#)[☰ Personlyft](#)[☰ Säkerhets- och nödlarm](#)[☰ Brand och säkerhet](#)[> WC](#)[Start](#) / [4. Tillgängliga och användbara toaletter och övriga toaletter](#) / [RWC+](#) / [Rumsutrymme](#)

Rumsutrymme ⓘ

Utrymme

Längd ⓘ

min 330 cm

Bredd ⓘ

min 270 cm

Fri vändyta

minst 200 cm i diameter

Fri passage mellan tvättställ och toalettstol ⓘ

min 84 cm

min 80 cm

Stor behållare med lock

Startsida

Riktlinjer och standarder för fysisk tillgänglighet

← Tillbaka till alla kapitel

4. Tillgängliga och användbara toaletter och övriga toaletter

- > RWC
- ▼ RWC+
  - 📁 Tillgänglig och användbar toalett
  - 📁 Rumsutrymme
  - 📁 Toalettstol och armstöd
  - 📁 Tvättställ och utrustning
  - 📁 Hög- och sänkbar brits
  - 📁 Personlyft
  - 📁 Säkerhets- och nödlarm
  - 📁 Brand och säkerhet
- > WC

Start / 4. Tillgängliga och användbara toaletter och övriga toaletter / RWC+ / Rumsutrymme

Rumsutrymme ⓘ

Information

Passagemåtten utgår från passagemåttet på toalettdörren. Krävs dessa mått för att komma in krävs de också för att passera och kunna placera rullstolen bredvid toalettstolen.

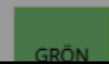
Stäng

Fri vändyta

minst 200 cm i diameter

Fri passage mellan tvättställ och toalettstol ⓘ

min 84 cm

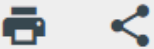

min 80 cm

← Tillbaka till alla kapitel

3. Dörrar och öppningar till och i byggnader

- > Entré
- > Inomhus
- > RWC och RWC+
- > WC
- > Omklädningsrum
- > Duschrum
- > Boenderum
- > Dörrar och öppningar i kommunikationsutrymmen
- > Uteplats

Start / 3. Dörrar och öppningar till och i byggnader

3. Dörrar och öppningar till och i byggnader

RIKTLINJE: Personer med olika funktionsnedsättningar ska självständigt kunna passera in och ut genom entréer och dörrpassager/öppningar avsedda för allmänheten, samt ha möjlighet att vänta väderskyddat utan att störas av allergiframkallande faktorer.

Se även:

[Kapitel 8 - Inomhusmiljö](#)

Skisser:

[Skiss 2 exempel på utformning av vändyta](#)

[Skiss 3 exempel på utformning av dörrar och ytterdörrar](#)

[← Tillbaka till alla kapitel](#)

Referenser

[Start / Referenser](#)

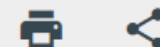
Referenser

1. Plan- och bygglag 2010:900 med ändringar till och med SFS 2022:1122 och Plan- och byggförordning 2011:338 med ändringar till och med SFS 2023:50.
2. Boverkets byggregler, BFS 2011:6 med ändringar till och med BFS 2020:4, BBR.
3. Boverkets föreskrifter om ändring i verkets föreskrifter och allmänna råd (2011:13) om avhjälpande av enkelt avhjälppta hinder till och i lokaler dit allmänheten har tillträde och på allmänna platser, BFS 2013:9, HIN3.
4. Boverkets föreskrifter och allmänna råd om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga på allmänna platser och inom områden för andra anläggningar än byggnader BFS 2011:5, ALM 2.
5. Arbetsplatsens utformning (AFS 2020:1), föreskrifter.
6. Program för teknisk standard (PTS) Västra Götalandsregionen.
7. Skyltprogram för Västra Götalandsregionen, version 1-2-2018.
8. Byggnadsutformning - Bostäder - Invändiga mått, Svensk Standard SS 914221:2006, utgåva 5, höjd nivå.
9. Safety rules on the construction and installation of lifts – Particular applications for passenger and good passenger lifts – Part 70: Accessibility to lifts for persons including persons with disability, Svensk Standard SS-EN 81-70:2021.
10. Building construction — Accessibility and usability of the built environment. ISO STANDARD ISO 21542:2021.
11. Byggnadsakustik - Ljudkrav för utrymmen i byggnader - Vårdlokaler, undervisningslokaler, förskolor och fritidshem, kontor, hotell och restauranger. Svensk Standard SS 25268:2023.

12. Krav - VGU - Vägars och gators utformning, Trafikverket 2022:001

← Tillbaka till alla kapitel

Skisser och bilagor

Start / Skisser och bilagor

Skisser och bilagor

Skisser

[Skiss 1 exempel på utformning av parkeringsplatser för personer med svårt att röra sig med innehav av parkeringstillstånd](#)

[Skiss 2 exempel på utformning av vändyta](#)

[Skiss 3 exempel på utformning av dörrar och ytterdörrar](#)

[Skiss 4 exempel på utformning av RWC](#)

[Skiss 5 exempel på utformning av RWC+](#)

[Skiss 6 exempel på utformning av WC](#)

[Skiss 7 exempel på trappor](#)

[Skiss 8 exempel på utställningar](#)

[Skiss 9 exempel på utformning av receptionsdisk](#)

Bilagor

[Bilaga 1 Riktlinje för vårdinrättning avseende ledarhund](#)

[Bilaga 2 Elektriska och magnetiska fält i sjukvårdslokaler](#)

[Bilaga 3 Vägledning lekplats](#)

Riktlinjer för fysisk tillgänglighet 2023

VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN